

אור חדש

ירחון להפצת תורת הרב קוק ❖ גיליון מס' 3 ❖ סיון תשס"ט

האהבה המיוחדת של הרב קוק

דמותו הגדולה והמיוחדת של הרב קוק, היוותה בשורה חדשה לעולם היהדות בדורנו. ניתן לסקור תחומים שונים בהם חידש הרב קוק רעיונות מפליגים ומהפכניים, בענייני הכלל והפרט. כל כך הרבה נכתב על עולמו המחשבתי וההשקפתי בענייני הגאולה, התשובה ואחדות האומה. אך לעיתים נדמה, כי הלב הפנימי והבווער של אישיותו האדירה – נשכח מאיתנו. צריך לזכור, שמעבר לכל המאמרים העמוקים, הספרים הארוכים והשיחות המרובות, שכנה בליבו הגדול של הרב קוק אש גדולה; אש של אהבה קדושה לכל עם ישראל. אהבה זו, שנדיר למצוא כמותה בדורות האחרונים, היא שנתנה לו את המרץ בפעולותיו הרבות בתחומים שונים.

באחד ממאמריו, כותב ר' אריה לויין זצ"ל 'אבי האסירים', על מצוות אהבת ישראל, ואופני קיומה בדורנו. בסוף המאמר מוסיף ר' אריה את הדברים הבאים:

"אני חושב שמכל הצדיקים והגאונים אפשר ללמוד על אהבת ישראל, אך מה שראינו בעינינו נוכל לראות ברב קוק זצ"ל סמל עלילאי לאהבת ישראל. הרב קוק היה מחרף נפשו מנגד למען כל אחד ואחד מישראל. הרב היה מקובל על כל הבריות, בגלל אהבת ישראל הגדולה שפיעמה בקרבנו" [קובץ 'מחנים' חוברת ל' עמ' 69].

צדיקים נשגבים וקדושי עליון בדורו של הרב קוק, מכל הזרמים והעדות, הביעו את התפעלותם הרבה מהאהבה הגדולה ששכנה בליבו של הרב קוק. היו מהם שהקדישו מאמרים שלמים, בהם ניסו לבטא את האהבה הטהורה עמה נפגשו.

באחת משיחותיו, הצביע הרב שלמה קרליבך זצ"ל על נקודה ייחודית באהבתו של הרב קוק. וכך אמר:

"כל אחד יש לו ידידים טובים, וגם הרבה מורים, מכל מלמדי השכלתי".

יש לי גם כן הרבה מורים. אני כמובן, קצת חסיד ליובאוויטש, אני קצת חסיד ברסלב, קצת חסיד איזביצא, בעצם הרבה איזביצא. ובוודאי גם חסיד מרדכי. אבל רבותי, אין צדיק וקדוש בעולם שמדבר על אהבת ישראל כמו רבינו הקדוש הרב קוק. ואני אומר לכם: אני מסתובב ואני מסתכל על כל הספרים, כן, הם מדברים על אהבת ישראל, אבל לא כמו רבינו הקדוש הרב קוק. וגם אין צדיק בעולם שאומר שמתוך אהבת ישראל באים לאהוב את כל העולם כולו.

כולם מתעלמים מזה, יהודי צריך לאהוב את כל העולם כולו, לתקן עולם במלכות שדי, ואיך מתקנים את העולם אם לא מתוך אהבה.

אם שואלים את כל הצדיקים: האם יהודי מוכרח לאהוב את כל העולם? הם מתחילים קצת לגמגם, הם לא יודעים. כלומר: הרב קוק היה גדול שבגדולים בענייני אהבה. זה כן – פשוט מאוד. רבינו הקדוש הרב קוק התגורר בביתו של הסבא שלי בשוויצריה הרבה זמן, כך שזכיתי לקבל קצת השראה. אבל אני מאחל לכם רבותי, שתהיו תלמידים אמיתיים של הרב קוק, ממש שתהיו חסידים של רבינו הקדוש הרב קוק בעומק עומק עומק.

מדוע הקב"ה בחר באברהם אבינו ולא בנח, נח הרי היה צדיק. מה אתם חושבים, לנח לא היה שטריימל? ! נח לא עשה סעודה שלישית עם הילדים שלו עד יום ראשון בבוקר? !

אלא: קודם כל, זה ממש נורא ואיום, נח בונה תיבה מאה ועשרים שנה ולא מחזיר בתשובה אפילו אדם אחד. היום אנחנו מסתובבים ברחוב ואפשר להחזיר בתשובה ממש בכל פינה.

רבינו נח לא החזיר בתשובה אפילו אדם אחד, מדוע הוא לא החזיר אנשים בתשובה? אלא: נח ממש האמין שאם אדם הוא לא טוב, הוא לא יכול לשנות את עצמו. אם אדם הוא לא טוב, הוא לא טוב! נח האמין שאם יהודי אכל חזיר, אפילו אם בשבת הזאת אכל כשר, בוודאי

ביום שני הקרוב הוא יאכל חזיר שוב.

אבל אברהם אבינו, הסבא הקדוש אברהם אבינו, אמר לקדוש ברוך הוא: "ריבוננו של עולם" תן לי חמישים צדיקים – אני נכנס לתוך סדום, אני נכנס לשאול תחתית, ומהם אני אביא את המשיח.

בלי לפגוע חס ושלום בכבודם של הצדיקים, אבל אין צדיק שהיו לו ממש את המידות של אברהם אבינו כמו רבינו הקדוש הרב קוק.

רבינו הקדוש הרב קוק ממש האמין באמונה שלימה שאפשר לדבר ליהודי השפל ביותר, יהודי של סדום, ולעשות ממנו צדיק גמור. והוא גם ממש האמין בכל העולם כולו. [צריך שמים' עמ'

[129 – 126]

מעשה רב

אחד מהעסקנים החשובים של 'המזרחי', היה הפרופ' חיים אהרן (הרמן) שטרוק ז"ל. הוא היה משכיל גדול, ירא שמים ומדקדק במצוות. לפרסום רב הוא זכה בזכות היותו צייר מוכשר. במשך חייו, זכה הפרופ' שטרוק להתקרב למרן הרב קוק ולשוחח עמו מספר פעמים.

על פגישותיו עם הרב קוק זצ"ל, מוסר מפיו הרב משה צבי נריה זצ"ל את הדברים הבאים:

"לראשונה ראיתי את הרב קוק כבואו לנופש ולמנוחה על הכרמל. הוקסמתי ממאור פניו הקורנים, מעניני המבחינות בתום, וטוהר הפנים האלה והעניינים האלה כבר לא נתנו לי מנוח. אני מוכרח להעלותם ברשמי, במכחולי. כעבור כמה חודשים עליתי ירושלימה. באתי לבית הרב והוא קיבל אותי בחיבה. כנראה שמע על פעילותי [...]. השיחה גלשה מהר לנושאי אומנות, ואני הפרופסור לאומנות, ראיתי את עצמי פתאום כתלמיד היושב לפני רבו, מאזין ומקשיב מתוך התפעלות לידעותיו הרחבות. הרב התחיל את דבריו על מקומה של האמנות בתרבות העמים [...]. והמשיך לדבר בשטף על אמנות הציור ואף התייחס לאמנים גדולי מפורסמים ולאסכולות הציור שלהם, להפתעתי הגמורה [...]. הייתה לו בקשה מיוחדת ממני, להתמסר יותר לציורי הנוף של ארץ ישראל. כאמון – אמר לי הרב – מוטלת עליך שליחות חשובה, לגלות את היופי והחן והקדושה שבארצנו הקדושה, לצייר מקומות היסטוריים אשר ראיתם תעורר לבכות לחיבת הארץ, תעורר געגועים להריה ולעמקיה.

הכרתי רבנים ואדמו"רים וגם ציירתי אותם, אולם לא מצאתי שם אף אחד אשר ידמה להרב קוק זצ"ל – פנים מלאי חיים אציליים, פנים עם זיו של תפארת, פנים של הדרת קודש, כאלה היו רק פניו של הרב קוק, וצר מאוד שהאור הקורן הזה נגנז ואיננו. זכות הייתה לי שציירתי אותו ושרישומי שומרים לכל הפחות את המעט שקלטתי ממאור פניו, להנחילו לדורות הבאים".

העלון יוצא לאור בסינע
'דבני שיר' – הדון
שלן לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.

סניף ראשי: תחנה מרכזית
ירושלים. פלאפון: 0524797380.

תרבות יהודית מקורית

המעוררים

אומנות התעמולה החרדית

לפני מספר חודשים יצא לאור ספר חדש, ושמו: 'והארץ אזכור'. על גבי כריכת הספר כתוב: "מאמרי השקפה, על שתיים שאינן אחת, הפרדה בין ציון לציונות". את המאמרים כתב הרב ישראל שפיגל.

בעמוד הראשון של הספר מופיעה כותרת נוספת: "אסופת מאמרים בנושא ארץ ישראל, העומד במרכז חייו, ע"פ ההשקפה הנכונה המסורה בידינו מימות עולם, שבט התשס"ט".

"ההשקפה הנכונה" שמתגלה לנו בספר זה, יודעת ברוב טובה וחסדה לפרגן לגדולי ישראל ("אנשים", בלשון הספר) שמשום מה היו להם דעות שונות מדעתו של המחבר. כפי שנוכל ללמוד מהדברים שמופיעים בהקדמה לספר:

"מאמריו של הרב ישראל שפיגל מצטיינים בסגנון מיוחד [...] המסר חד ושנון, והלשון נקייה ומכובדת [...] התוכן הוא ברמה גבוהה במיוחד, וגם הסגנון הוא מאוד מאוד מכובד ומעודן, ואפילו כאשר נאלץ לתקוף, הוא עוסק בביקורת על הדעות הכוזבות, ואילו לאנשים הוא מתייחס בכבוד הראוי [...] הרב ישראל שפיגל חייד במאמריו את האמונה הצרופה בבורא עולם, ושם תשובה בפי הקורא, כנגד הטועים".

הבה ונראה מהי "האמונה הצרופה בבורא עולם", ומיהם בדיוק "טועים". מפאת אריכות הדברים, נסתפק בדוגמאות אופייניות מתוך הספר. נתחיל מעמ' קד, בו מספר המחבר על "ד"ר יעקב ישראל דהאן ז"ל, אחד מגדולי בעלי התשובה, שהעמיד את כל כשרונותיו המונוניים, השכלתו המשפטית הרחבה, כוחו ומרצו למען מאבקה של היהדות החרדית". – תאור מעניין לאדם רע לב, שנתן את ידו לביזויים נוראים ואיומים כלפי מרן הראי"ה, במרחק רב וב"כשרונות מונוניים". לא נרבה לספר עליו במסגרת זו, אך מי שרוצה לקרוא אודות אישיותו התמהונת והמסוכנת ועל "מאבקיו", מוזמן לעיין במאמרים הרבים שנכתבו אודותיו [למשל, בספרו של הרב מנחם מנדל פרוש זצ"ל – 'בתוך החומות', עמ' 336]. וכמה בושה היא לאנשים שמתהדרים במנהיג שכזה, שאפילו ראשי 'אגודת ישראל' התביישו בו.

עמ' קטז: "ד"ר דהאן ביקש להקדים את השלום בין יושבי הארץ, כדי למנוע את התהליך המסוכן שכרע קשה לראות את סופו [...] הוא לא יצר בעצמו שום אידאולוגיה, כי על כן היה נאמן ביתם של גדולי ישראל, ובראשם מרא דארעא דישאל הגרי"ח זוננפלד זע"א [...]". – הדמות המצטיירת פה היא של אדם תמים וטוב לב, שהתחבט לגדולי ישראל. מיהם 'גדולי ישראל' האלה? נוכל ללמוד זאת מסוף המשפט: "ובראשם מרא דארעא דישאל הגרי"ח זוננפלד". ובכן, כל אותו קומץ קטן שמאז ועד עתה מנסה בכל כוחו להכחיר בשקך את הרב זוננפלד כ'מרא דארעא דישאל', תוך ביזויים, השמצות וסילופים היסטוריים, הם "גדולי ישראל" שיעקב ישראל דהאן המשיכם בנאמנות מרשימה.

עמ' קיח: "צעדי גדולי ישראל היו מכוונים בזמנו אל העיקר. חפצנו בארץ ישראל איננו בסממנים החיצוניים של המלכות, כי אם בתוכן הפנימי, לחיי נשמות אויר ארצך" כפי שכתב רבי יהודה הלוי. ארץ ישראל היא המקום הנכסף והמיועד לחיי תורה מלאים. כאן אפשר לקיים את התורה כולה [...] המצוות התלויות בארץ [...] הגרי"ח זוננפלד זצ"ל היטיב למצות את הכמיהה הזו ביחס לכותל המערבי: "שניהי יכולים גם הלאה לשפוך שיחנו לפני אבינו שבשמים", וכמיהה זו מתייחסת גם לארץ ישראל כולה בשאפת היהודי ההיסטורי מכל הדורות". – רבינו הרמב"ן מדבר בפירוש על הקמת שלטון בארץ ישראל [הנספחות לספר המצוות מ"ע ד']. הגר"א ותלמידיו, שהיו הראשונים לעורר את מעשה ישוב הארץ בדורנו מתוך מסירות נפש וגוף, לא עלו ארצה רק בשביל להרוויח עוד כמה מצוות, אלא מתוך השקפה ברורה של אתחלתא דגאולה [ראה באורך בסדרת הספרים 'מסד היסוד', 'חזון ציון' ו'רדורש לעיין]. כך גם הגרי"ח זוננפלד, ראה בישוב הארץ ושיבת ציון חלק מתהליך גאולה, כפי שהתבטא מספר פעמים [ראה: 'האיש על החומה' עמ' 313]. התעמולה החרדית הצליחה לעוות את עולם היהדות, עד כדי שגם "היהודי ההיסטורי מכל הדורות" הוא כמובן העתק מדויק של החרדי המצוי, וממילא מסתבר שגם חלומותיו וכיסופיו לישוב הארץ (שהחרדי המצוי כמובן מלא מהם) היו אך ורק לשפוך שיחו בכותל המערבי. לא נתכן אחרת, שהרי כבר קבענו בהקדמת הספר שהוא מעביר לנו את ההשקפה ה"מסורה בידינו מימות עולם".

עמ' קמ"א: "מאלה נוצרו וניצוקו היסטוריה להתחדשות ישוב הארץ [...] מהם יצאו החלוצים הראשונים שבנו את שכונות ירושלים מחוץ לחומות, בנו את פתח תקוה ואת ראש פינה, ועוד שורה של ערים וישובים, כאשר המאוחרת שבהם ואולי הידועה מכולם היא ע"ה"ק בני ברק, שמיסדה ובונה היו היהודים החרדיים מפלוגת החסידות לפני פחות ממאה שנים. כל אלה קדמו למדינת ישראל [...] זוהי ההיסטוריה האמיתית, וזו החידוש האמיתי [...] ואת זה כמובן, מעלימים, מטשטשים, מסלפים ומעוותים. – כל בוני ירושלים שמחוץ לחומות, ושאר המושבות, ובראשם הצדיק ר' יוסף ריבלין זצ"ל 'ראש הבונים' – היו מלאים ברוח של אתחלתא דגאולה, והתבטאו בחריפות נגד אלה שמתעלמים מכך. ולגבי העיר בני ברק: מרן הראי"ה היה גורם חשוב ביותר בבנייתה, כפי שמספרו הרבה בספריו של מייסד העיר ומי שעמד בראשה – הרב יצחק גרשטנקורן זצ"ל, שהיה ממעריציו הגדולים של הראי"ה, ואף דיבר בפירוש על 'אתחלתא דגאולה'. וכמובן, את ההיסטוריה הזאת, המלמדת על השקפת הגאולה במחשבתם של בני הארץ, לא תמצאו בשום ספר שיעבור את הצנזורה החרדית, ש'מעלימה, מטשטשת, מסלפת ומעוותת'".

עמ' קמ"ב – עד עמ' קפד, פורש המחבר את דעתו על מרן הרב קוק ובנו הרצי"ה. בפרק זה מקובצים גיבוים דברים, המעידים על חוסר הבנה מוחלט בהבנת דרכם של רבותינו. עמ' קמ"ג: "ההשקפה הנכונה" שמופיעה בזמנו 'הצהרת בלפור', לא יצאה גדולי ישראל ושלומי אמוני ישראל מכליהם. אמנם בדרך כלל ראו בכך בשורה טובה [...] אבל לא 'אתחלתא דגאולה', כפי שהתרונו כבר אז אבות הציונות הדתית. – פה אנו מגיעים להגדרה העמוקה של הספר, הנובעת ישירות מ"ההשקפה המסורה בידינו מימות עולם": יש את "גדולי ישראל ושלומי אמוני ישראל", שהם כמובן החרדים שדעתם מותאמת ומכוונת לדעת מחבר הספר, ולעומתם יש את 'אבות הציונות הדתית' – כל אלה שלא זכו להיכנס לרשימת 'גדולי ישראל'.

עמ' קמ"ד: "עמ' קמ"ה: בענין זה כתב האדמו"ר הגה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור זצוק"ל (ואכן מובא ציטוט ממכתב של האדמו"ר מגור שמשמע ממנו שילית דרכו של מרן הראי"ה בקירוב רחוקים) [...] זה היה כל תורפו של היוכוח התהומי בין היהדות החרדית בהנהגת גדולי ישראל לשיטת המזרחי. – את המזרחי הקימו גדולי ישראל, אך כמובן שהם בעד הציונות, ממילא הם כבר לא יזכו לכינוי 'גדולי ישראל' שלא לדבר על התואר "הגה"ק" [...] ומעניין לברר מהו בדיוק אותו "יוכוח תהומי" בין 'גדולי ישראל' ובין ראשי המזרחי – כדוגמת הגאון ר' יוסף גרשון הורוויץ זצ"ל, ראש המזרחי בירושלים ורבה של שכונת מאה שערים?

עמ' קמ"ה: "רבי איצלה מפטבורג (ר' יצחק בלאזר) אמר, במועד קבלת פנים שנערכה לכבודו ביפו, בעלותו לא"י, שודאי אין כוונת המקרא לומר כאילו עוברי עבירה רצויים בארץ הקודש, חליה, רק הכוונה היא שהקב"ה מצטער ואומר, הלואי יהיה יכול להיות דבר זה, שישבו בניו בארץ, ואפילו שמתמאין אותה. אבל זה אי אפשר, כי היא תקיאם [משלוח גבוה, עמ' קמ"ב] [...]". – הקורא הסקרן שמתעניין בפרטי הסיפור, יכול לסמוך על כלל הבידול בו משתמשת הצנזורה החרדית. במקום לכתוב 'הרב קוק', יופיע אחד מהתארים הבאים: "אחד מגדולי ארץ ישראל", "ח"ח אור", "אחד הנוכחים", ולפעמים תועלם דמותו לגמרי. כך גם פה: מי שארגן וערך את טקס קבלת הפנים לכבוד רבי יצחק בלאזר, היה כמובן רבה של יפו באותה תקופה – מרן הראי"ה, ודבריו רבי יצחק בלאזר הינם חלק משיחה שהייתה ביניהם בנושא ארץ ישראל [ראה 'הנאמן' חוברת טו עמ' 36]. נוסף עוד, כי שני גדולי עולם אלו היו בהכרות ובידידות ארוכה, ואף הייתה ביניהם התכתבות בעניין לימוד מוסר.

לאורך הספר מובאים דברים שאמרו משה בלוי וחבריו מ'אגודת ישראל' הירושלמית. דמויות מסוכנות אלו, שירדו לחייו של מרן הראי"ה ושפכו את דמו, זכו למחאותיהם החריפות של רבינו ירושלים ובראשם הגרי"פ פראנק זצ"ל, והוקעו מתוך הישוב בירושלים [ראה בהרחבה בעלון 'שבט הראי"ה' גיליון 50].

חדשות ועדכונים

ספר חדש

כותלנו - הרב קוק והמאבק על הכותל המערבי. בהוצ' 'חוסן ישועות'.

הספר מכנס בתוכו אגרות חדשות ומאמרים יהודיים של מרן הרב קוק זצ"ל, השייכים לפרשיית 'המאבק על הכותל המערבי', אשר רבים מהם נדפסים בספר לראשונה מכתבי יד ומארכיונים, או שנלקטו מספרים שאינם שכיחים לכל.

בעריכת הספר שמו עורכיו דגש על הרחבת הרקע ההיסטורי הנוגע לאגרות, למאמרים ולמסמכים השונים. המפגש עם מכלול הדברים בסדר הכרונולוגי בו הופיעו – תוך חידרה מעמיקה לאירועי הזמן, למצב היישוב ולהלך הרוחות שנשבו באותה התקופה – שופך אור חדש על הסוגיה בה עוסק הספר. מפגש זה, גם פותח פתח להבנת דרכו המיוחדת של הרב קוק בפרשה זו, אשר ממנה השלכות רוחניות

ומעשיות לעניין קשרנו אל ירושלים עיר הקודש, ולכל ענין עמדתנו וחזיונותנו בארץ ישראל.

דומה כי רק על ידי חשיפת כל הפרטים שסביב המסמכים והמאמרים, ומתוך הבנה כלפי מה נאמרו, ניתן להבין באמת מתוך איזה מבט גבוה וראיה פנימית נבעו, מה כבידה היתה ההתמודדות ועד כמה גדולה היא הגבורה שנדרשה כדי לאומרם. דרך קריאת המאמרים והתיאורים הסיפוריים, המוגשים בצורה מסודרת ומבוארת לכל, ובאופן ייחודי ומאיר עיניים, ניתנת הזדמנות למפגש חי עם סוגיות בהן עסק הרב, ובכך ל'שמש' את מרן הרב קוק זצ"ל וללמוד מדרכו הלכה לדורות.

יצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הראי"ה קוק זצ"ל ♦
שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3
בת-ים, או בדוא"ל: reiyyaa@gmail.com או להתקשר:
0546573528 ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי חודש
עיצוב גרפי: דוד שטיין 054-9792771